

CUVÎNT ÎNAINTE

Pentru a-și apăra pământul pe care s-a născut și pe care și-a durat civilizația proprie, pentru a-și menține însăși ființa etnică, amenințate deopotrivă de contropitorii străini, poporul nostru a făcut grele sacrificii de-a lungul eroice, dar dramatice sale istorii. Veac de veac, vatra strămoșească a fost udată cu sânge, popor și țară îngemănându-se într-o unitate indestructibilă. Această unitate și-a găsit ca aspirație și rod al luptei întregii națiuni române, o îndreptățită și strălucită încununare în anul 1918, când Transilvania, parte inseparabilă a teritoriului național românesc și vatră de etnogeneză a poporului român, s-a unit cu țara, desăvârșindu-se astfel prin întregirea României, unitatea statal-politică.

Încercînd să întrerupă o dezvoltare organică și să sfărîme unitatea teritoriului național românesc, Dictatul fascist de la Viena, din august 1940, impus de Germania hitleristă și Italia fascistă, a răpit României nordul Transilvaniei și l-a anexat Ungariei horthyste. S-a instalat astfel, pe acest teritoriu — afirmă generalul-locotenent dr. Ilie Ceaușescu — „un regim de ocupație imperialist, de tip fascist“, horthystii dezlănțuind „o cruntă teroare, tinzînd să anihileze elementul românesc preponderent“. În acest scop, ei au „recurs la crime și atrocități rar întîlnite în istoria umanității“.¹

Poporul român și-a manifestat, sub diferite forme, protestul și împotrivirea față de dictatul fascist și a refuzat să-i recunoască vreodată valabilitatea.

Ridicîndu-se împotriva dictaturii militaro-fasciste instaurate la cîrma țării și a războiului hitlerist în care a fost antrenată România, forțele patriotice naționale au fost în permanență animate de idealul scump al restabilirii independenței și suveranității naționale, a integrității patriei. Anularea Dictatului de la Viena și eliberarea nordului Transilvaniei de sub ocupația hitleristo-horthystă a constituit unul din factorii esențiali de unire a forțelor naționale democratice într-o platformă de luptă comună.²

Implinirea acestei năzuințe fierbinți a fost posibilă odată cu înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, „ac-tul energic de voință al întregii noastre națiuni, strălucită afirmare a hotărârii poporului român de a zdrobi orice domi-nație străină, de a fi liber și deplin stăpîn în țara sa, de a-și hotări singur destinele”.³

Revoluția din august 1944 deschide calea eliberării patriei de sub dominația fascistă, imperativul realizării nordului Tran-silvaniei, dorință împărtășită de întregul nostru popor, fiind limpede exprimat în primele documente politice și militare. „Alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizînd toate forțele națiunii — se spunea în Proclamația regelui difuzată la radio în seara zilei de 23 August 1944 — vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena, pentru a elibera pămîn-tul Transilvaniei noastre de sub ocupația străină”.

Alăturîndu-se cu întregul său potențial economic și militar coaliției antihitleriste, luptînd eroic pentru eliberarea terito-riului național, România și-a adus deopotrivă contribuția activă la victoria deplină împotriva fascismului. Un succint bilanț doar al efortului ei militar se prezintă astfel: efectivul armatei ro-mâne s-a ridicat la aproape 540.000 de oameni; în cursul celor 260 de zile de lupte ea a străbătut peste 1.800 km în dispozi-tivul forțelor germano-ungare, de la țărmurile Mării Negre pînă în apropiere de Praga, a traversat circa 20 de masivi muntoși, a forțat 12 cursuri de apă, a eliberat 3.831 de localități și alte așezări, dintre care 53 de orașe, a provocat inamicului pierderi cifrate la 136.529 prizonieri și morți, echivalentul a 14 divizii germane.

Pierderile armatei române, în cele nouă luni de război anti-hitlerist, s-au ridicat la aproape 170.000 (morți, răniți și dis-păruți).⁴

La acestea s-a adăugat uriașul efort economic și financiar, a cărui valoare a depășit un miliard de dolari (valută 1938).

În ansamblul luptelor desfășurate pentru eliberarea pa-triei se integrează și luptele care au avut loc pe teritoriul jude-țului Mureș, dezrobite în urma unor înclăștări crîncene cu ar-matele hitleristo-horthyste, prin legendare sacrificii și fapte de eroism nepieritor, înscrise în marea epopee românească a luptei pentru libertatea, independența și unitatea României.

Aprecierile cuprinse în diferite tratate și lucrări de spe-cialitate sînt elocvente. Astfel, în monumentală monografie România în războiul antihitlerist, referitor la luptele de la Oarba de Mureș, se afirmă: „Prin violența și caracterul ei ne-

cruțător, bătălia de pe Dealul Sîngeorgiu constituie unul dintre cele mai grele episoade ale luptelor duse de forțele noastre pentru eliberarea părții de nord a Transilvaniei. În aceste lupte neasemuit de înverșunate s-au manifestat din plin patriotismul fierbinte, vitejia și spiritul de sacrificiu ale ostașilor români⁵. Gen. maior dr. I. Cupșa apreciază într-o altă lucrare: „Luptele duse în zona dealului Sîngeorgiu au fost cele mai grele și mai singeroase dintre cele desfășurate de unitățile Armatei 4 române în Transilvania“⁶. Iar lt. col. (r) Pavel Laurențiu scrie: „Luptele duse pentru cucerirea înălțimilor de la Hădăreni și pînă la Tîrgu-Mureș, de către trupele Armatei a 4-a au fost cele mai grele și pline de sacrificiu din toată Transilvania anului 1944“⁷. Numai în bătălia de la Oarba de Mureș pierderile trupelor române s-au ridicat la 10.800 de militari (morți, răniți și dispăruți), adică mai mulți decît în întreg războiul de independență din 1877—1878.⁸

În paginile acestei cărți ne-am propus să reconstituim eroica epopee de pe Mureș, să evidențiem vitejia și jertfa armatei române și a locuitorilor acestor meleaguri scăldate de Mureș și Tirnave, care s-au aflat trup și suflet alături de ea.

Bătăile inimilor noastre, o mărturisim, au însoțit și ele în permanență pe ostașul român, „care, mai totdeauna ud pînă la piele și nemîncat la vreme, obosit și tremurînd de frig, a atacat cu un elan de nestăvilit rezistențele fasciste, sfidînd adesea și ploaia de gloanțe și de obuze și vitregiile vremii, stăpînit de un singur gînd — să-și îndeplinească datoria pentru care fusese chemat la luptă de către partidul comunistilor, de către întregul nostru popor“⁹. N-a fost și nici n-am considerat necesar să înfrumusețăm faptele, să le romanțăm. Dimensiunile reale ale eroismului țaranului, muncitorului și intelectualului român, care au îmbrăcat haina militară pentru a-și apăra și elibera glia, se dezvăluie limpede din documentele de arhivă. Ce-am fi putut adăuga la constatarea pe teren a generalului Ion Stănculescu, din comandamentul Corpului 2 armată, inclusă în sinteza referitoare la luptele de pe Dealul Sîngeorgiu, alcătuită imediat după terminarea lor: „Față de numărul de morți, încă neîngropați, ai infanteriei noastre, găsiți în fața și în interiorul poziției inamice, și unii chiar dincolo de ea, îmi fac o datorie (...) în a releva eroismul de neîntrecut al acestor infanteriști, care pe cîmpul de luptă, morți, nici unul nu era cu fața înapoi, ci numai înainte (s.n.).

Ei, însă, au trebuit și au căutat să înfrunte fierul și oțelul cu pieptul lor (...)“¹⁰. Vitejie dovedită pretutindeni și recu-

noscută, ca atare, încă în timpul desfășurării luptelor, de aliații sovietici. Un singur exemplu grăitor. La 17 septembrie 1944 ziarul Pravda scria: „Românii luptă alături de noi cu aceeași dârzenie, cucerind cu vitejie fiecare metru de pământ, fiecare nod de cale ferată, fiecare sat (...) Pământul Transilvaniei arde sub picioarele ocupanților germani și unguri“.

Iată de ce am lăsat să vorbească mai ales documentele, memoriile de război, participanții la „epopeea de pe Mureș“, care se mai află printre noi.

Multe secvențe ale acestei epopei, numeroase exemple de vitejie și de dragoste de țară, de înălțător patriotism vor continua să rămână necunoscute. Ni le-ar fi putut dezvălui cei trecuți în neființă, care și-au oferit patriei ce au avut mai scump, viața, fără să-și strige jertfa și să pretindă recompense. Multora dintre ei nu le știm nici mormântul, nici numele. S-au așezat cu sufletul împăcat, cu conștiința datoriei împlinite, alături de înaintași. Plecându-ne în fața tuturor acestor eroi, cunoscuți și necunoscuți (amintiți sau nu în filele care urmează), căroră stră-vechea noastră vatră le datorează libertatea, le aducem un fierbinte omagiu. Acum, când această carte se îndreaptă spre cititori, socotim o datorie a reaminti că printre inițiatorii ei au fost Nicolae Vereș și regretatul scriitor și redactor șef al revistei „Vatra“, Romulus Guga.

Aducem, totodată, mulțumirile noastre tuturor celor care ne-au sprijinit la alcătuirea cărții.